

Edyta Masierek¹, Dominika Pazder²

¹ Uniwersytet Łódzki

Wydział Nauk Geograficznych

Instytut Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej

edyta.masierek@geo.uni.lodz.pl, <https://orcid.org/0000-0002-3148-2503>

² Politechnika Poznańska

Wydział Architektury

Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego

dominika.pazder@put.poznan.pl, <https://orcid.org/0000-0002-0071-3540>

Partycypacja w rewitalizacji – przykład ulicy św. Marcin w Poznaniu

Zarys treści: Artykuł podejmuje zagadnienie partycypacji społecznej w działaniach rewitalizacyjnych. Autorki prezentują przykład studialny ul. św. Marcin w Poznaniu stanowiącej przestrzeń publiczną o niezwyklej randze i charakteryzującej się dużą aktywnością lokalnej społeczności. Celem artykułu jest podkreślenie roli realnej partycypacji jako podstawy do integracji społeczno-przestrzennej oraz budowania trwałych partnerstw na rzecz odnowy i aktywizacji przestrzeni miejskiej. Zaprezentowana w artykule tematyka została przedstawiona w ujęciu badawczym i implementacyjnym. Zastosowane metody służyły do identyfikacji rozwiązań modelowych oraz zdiagnozowania istniejącej sytuacji funkcjonalno-przestrzennej badanego przykładu. Na podstawie dokonanej oceny możliwe było sformułowanie rekomendacji w zakresie przyszłych aktywności niezbędnych do wypracowania optymalnego rozwiązania. Przedstawione wyniki mogą stanowić ciekawy wątek w dyskusjach naukowych dotyczących partycypacji społecznej, a także inspirację do prowadzenia przez samorządy zintensyfikowanych działań na rzecz szeroko rozumianego partnerstwa w rewitalizacji.

Słowa kluczowe: rewitalizacja, partycypacja społeczna, ul. św. Marcin, Poznań

Wprowadzenie

Artykuł przedstawia przykład studialny ulicy św. Marcin w Poznaniu, która charakteryzuje się wyjątkową wartością przestrzenną, historyczną i semantyczną. Powstał na podstawie rezultatów zorganizowanego przez Towarzystwo Wiedzy Powszechnej oraz Stowarzyszenie Forum Rewitalizacji w dniach 27–28 maja 2024 r. seminarium i warsztatów dla lokalnych społeczności pt. „Partnerstwo na rzecz rewitalizacji”. Przyczyną podjęcia tej inicjatywy był fakt zakończenia długoletnich prac związanych z przebudową ulicy oraz konieczność przywrócenia

jej właściwego prestiżu i rangi, a także wzmocnienia jej funkcji centrotwórczej. Podczas spotkania zostały zaprezentowane różne perspektywy i możliwości współpracy interesariuszy w ramach rewitalizacji. Podejmowano wątki dotyczące dziedzictwa, partycypacji społecznej, estetyzacji przestrzeni publicznej. Przedstawiono zrealizowane w Poznaniu działania inwestycyjne i społeczne. Cenny wkład w seminarium stanowiły prezentacje lokalnych liderów i przedstawicieli biznesu wskazujące na oddolne inicjatywy na rzecz rewitalizacji. Ważną częścią spotkania były warsztaty z interesariuszami ul. św. Marcin, która przez ostatnich kilka lat była modernizowana, co skutecznie utrudniało prowadzenie i rozwijanie tam różnych działalności. Fenomen tego miejsca opiera się na licznie występujących tu lokalnych liderach oraz aktywnej społeczności tworzących niezwykle istotny potencjał do wykorzystania przez świadomego koordynatora rewitalizacji.

Celem artykułu jest podkreślenie roli realnej partycypacji w działaniach rewitalizacyjnych ze szczególnym odniesieniem do ważnych semantycznie i lokalizacyjnie przestrzeni publicznych. W publikacji przedstawiono autorskie podejście w zakresie działań partycypacyjnych i aktywności rewitalizacyjnych skierowanych do interesariuszy istotnej przestrzeni publicznej wymagającej interwencji koniecznej do aktywizacji przestrzenno-społecznej. Artykuł zwraca uwagę na konieczność budowania partnerstw służących definiowaniu wspólnej, spójnej wizji rewitalizacji, wypracowanej we współpracy władz samorządowych i lokalnych społeczności, co jest szczególnie ważne w przypadku przestrzeni miejskich o kluczowym znaczeniu. Odpowiada na pytanie, w jaki sposób pracować z interesariuszami kluczowych przestrzeni miejskich, jak tworzyć platformę wymiany informacji i partnerstw, a także jak przetwarzać zebrane informacje oraz budować podstawy przyszłych zmian z aktywnym udziałem społeczności lokalnych.

Identyfikacja tła teoretycznego

Rewitalizacja powinna być prowadzona przez jej interesariuszy – to stwierdzenie pojawia się w jej definicji ustawowej (art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji). Realizacja tego postulatu w praktyce jest jednak niezwykle trudna. Wszystkie jej etapy: od przygotowywania, procedowania, konsultowania po wdrażanie zamierzeń rewitalizacyjnych są koordynowane przez władze samorządowe (Masierek 2020). W dużej mierze właśnie od ich podejścia do zagadnienia partycypacji społecznej zależy sposób i stopień włączenia interesariuszy w faktyczny proces. Lokalne społeczności mogą bowiem stanowić jedynie grupę, do której kierowane są konsultacje kolejnych kroków programowania rewitalizacji, ale też mogą być traktowane jako niezbędni partnerzy do skutecznego wdrażania kolejnych działań i projektów, niekoniecznie tylko tych skoncentrowanych na przedsięwzięciach finansowanych ze środków z Unii Europejskiej.

W celu zachowania warunków *sine qua non* w rewitalizacji, a więc: kompleksowości, adekwatności i integralności interwencji, działania rewitalizacyjne powinny być realizowane we współpracy różnych partnerów i sojuszników lokalnych, reprezentujących trzy sektory: publiczny, pozarządowy i prywatny. Dla

zapewnienia trwałych i pożądaných zmian kluczowe jest jednak doprowadzenie do zaangażowania mieszkańców i innych użytkowników miasta w proces zmian (Przywojska 2019, Masierek, Szajerska 2020). Ustawa o rewitalizacji (2015) wyraźnie podkreśla rolę partycypacji społecznej i mobilizuje samorządy do podejmowania działań wyraźnie ukierunkowanych na integrację i wspólnotowość (Masierek 2021). Zanim jednak tego typu działania zostaną przygotowane, należy dokonać rozeznania w zakresie interesariuszy w celu właściwego zdiagnozowania partycypacyjnego potencjału lokalnej społeczności.

Zagadnienie partycypacji społecznej w zarządzaniu publicznym znajduje odzwierciedlenie w wielu krajach zachodnioeuropejskich w polityce realizowanej zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym (Smith 2005). W rozwoju społeczeństwa obywatelskiego istotne są układy lokalne, które postrzegane są jako ośrodki budowania podstaw demokracji (Putnam i in. 2004). Harvey (2012) wprowadza propozycję rozumienia partycypacji społecznej jako „prawa do miasta”, jednakże nie tylko w znaczeniu możliwości korzystania z jego zasobów, ale przede wszystkim jako uczestnictwa we współdecydowaniu o jego rozwoju.

Problematyka ta podejmowana jest przez organizacje pozarządowe, których w ostatnich latach znacznie w Polsce przybyło, oraz przez badaczy różnych dyscyplin naukowych (np. Gabriel 2003, Kurczewski 2007, Arnstein 2012). Zwraca się szczególną uwagę na różne aspekty praktyk demokratycznych, takie jak m.in.: reprezentatywność, jawność, przejrzystość (Irmie, Racot 1998, Putman i in. 2004, Kurczewski 2007). Rozważana jest rola i znaczenie stabilnych, aktywnych struktur mieszkańców, wspieranych przez władze lokalne przy rozwiązywaniu problemów społecznych, zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej oraz podnoszeniu jakości usług publicznych (Putnam 2002, Lewenstein 2004). Quick i Bryson (2022) podejmują to zagadnienie w kontekście pytania, czym jest uzasadniona i użyteczna partycypacja publiczna oraz w jaki sposób ujmować relacje między różnorodnością, reprezentacją i włączeniem, a także jak dostosować metody i konteksty partycypacji do konkretnych przypadków. Zauważają dwa ciekawe wątki badawcze, na które należy poszukiwać odpowiedzi: 1) jakie poziomy partycypacji są pożądane i realne do osiągnięcia oraz 2) jakie są zagrożenia partycypacji przy coraz bardziej rozproszonych systemach zarządzania.

Partycypacja społeczna to zdaniem politologów narzędzie do angażowania obywateli w życie publiczne oraz sposób redystrybucji władzy na różne jej szczeble. Traktowana jest jako synonim władzy obywatelskiej (Arnstein 2012, Wójcicki 2018). Jest także narzędziem proceduralnym, które pozwala decydentom na włączenie nowych podmiotów (tj. obywateli) do polityki i powierzenie im niektórych zadań (Bobbio 2019). Autorki prezentowanego artykułu podzielają definicję partycypacji rozumianej jako „udział mieszkańców w formalnych i nieformalnych procesach samoorganizacji, zmierzających do polepszania warunków życia w społeczności lokalnej” (Lewenstein i in. 2010, s. 9).

Ważnym zagadnieniem w kontekście działań rewitalizacyjnych i naprawczych w odniesieniu do przestrzeni miejskiej jest zagadnienie jakości przestrzeni publicznej (Pazder 2018). Należy ją oceniać w odniesieniu do jakości i atrakcyjności elementów wyposażenia urbanistycznego – w tym elementów małej architektury

i zieleni, ale także w odniesieniu do wartości przestrzenno-społecznych i znaczeniowych. Na jakość przestrzeni publicznej w dużej mierze wpływa atrakcyjność środowiska przestrzennego w ujęciu niematerialnym (*genius loci*, tożsamość, ideowość) oraz materialnym (skala, kompozycja urbanistyczna i architektoniczna, trwałość i jakość wizualna elementów zagospodarowania)¹. Właściwe rozlokowanie funkcji oraz wysoka estetyka stref parterowych, przestrzeni podłogi i ścian urbanistycznych mogą pozytywnie wpływać na zapewnienie pożądanej atrakcyjności wizualnej, kompozycyjnej i estetycznej przestrzeni miejskiej, jak również na satysfakcjonujący poziom oferty przestrzennej. Przestrzeń publiczna to jednak nie tylko atrakcyjna fizjonomia, ale przede wszystkim ważne medium wzmacniające lub osłabiające interakcje i kontakty społeczne (Wróbel 2018). W wielu badaniach – w szczególności autorstwa amerykańskich badaczy – czy w manifestach miejskich aktywistów z ubiegłego wieku (m.in. Lynch 1960, Cullen 1961, Jacobs 1961, Simonds 1961) występuje postulat konieczności zapewniania odpowiedniej jakości przestrzenno-społecznej środowiska miejskiego rozumianego w szerokim ujęciu jako przestrzeń zamieszkania i ludzkich aktywności. Postulaty te nie straciły na ważności do dziś, a w ujęciu współczesnym rozumiane są szerzej: w odniesieniu do atrakcyjności i czytelności oferty przestrzennej, ale także, a może przede wszystkim, w kontekście zysków ekologicznych, kulturowych i społecznych.

Po wejściu Polski do struktur Unii Europejskiej przeprowadzono w naszym kraju szereg przekształceń przestrzeni publicznych, w szczególności na obszarach śródmiejskich. Ich potencjał, znaczenie i wartość kulturowa dla lokalnej społeczności są niepodważalne (Pazder 2018). Wielu badaczy (np. Wojnarowska 2017, Urbańska 2020) podejmuje próby ewaluacji przeprowadzonych zmian i, jak się okazuje, efekty działań rewitalizacyjnych nie zawsze są satysfakcjonujące i spełniające oczekiwania mieszkańców. Warto więc akcentować konieczność i wagę działań mających na celu ocenę zagospodarowania przestrzeni publicznych pod kątem stopnia zaspokojenia w nich ludzkich potrzeb (np. Gawęł, Szafranek 2018) oraz potrzebę projektowania przestrzeni publicznych z zapewnieniem szerokiego udziału przyszłych użytkowników (Kaźmierczak, Pazder 2012).

Rewitalizacja jest procesem opartym na partycypacji społecznej, na szerokiej współpracy z różnymi interesariuszami oraz lokalną społecznością, a także na kreowaniu trwałych partnerstw lokalnych (Woolrych, Sixsmith 2013, Huston, Darchen 2014, Miśkowiec, Masierek 2023). Zastosowanie formuły partycypacyjnej pozwala na stałą wymianę informacji i wiedzy, decentralizację procesu decyzyjnego oraz dialog między różnymi instytucjami zajmującymi się działaniami na obszarach zdegradowanych. Sprzyja budowaniu relacji i wzmacnianiu wzajemnego zaufania pomiędzy interesariuszami (Aulich 2009). Do rozwoju partnerstw i kontaktów z mieszkańcami przyczynia się też rozwój nowych technologii komunikacyjnych

¹ Ważność tych zagadnień podkreślają zapisy Karty Przestrzeni Publicznej. Jedną z autorek (Dominika Pazder) była członkiem poznańskiego zespołu inicjującego powstanie Karty Przestrzeni Publicznej, którego liderem był Oddział Rewitalizacji Urzędu Miasta Poznania w latach 2008–2009. Karta została uznana przez Towarzystwo Urbanistów Polskich i Związek Miast Polskich za ważny dokument deklaracyjny w roku 2009 (<http://www.poznan.pl/mim/s8a/karta-przestrzeni-publicznej,p,1025,27566,27757.html>).

(Saab i in. 2019) oraz metod i technik badawczych wykorzystywanych w procesach konsultacyjnych i partycypacyjnych (Benhama, Husseyb 2018).

Metoda badań

Przyjęta metoda (Niezabitowska 2014, 2017) obejmuje trzy etapy:

- 1 etap – identyfikacja tła teoretycznego w zakresie definicji i możliwości implementacyjnych modelowych rozwiązań w odniesieniu do partycypacyjnego paradygmatu rewitalizacji;
- 2 etap – badania jakościowe wielokrotne² pozwalające na wypracowanie rekomendacji w zakresie pożądaných rozwiązań modelowych dotyczących działań partycypacyjnych w rewitalizacji, z zastosowaniem dedukcji pozwalającej na wnioskowanie na temat części składowych w oparciu o analizę całości i sformułowanie bardziej szczegółowych twierdzeń ogólnych;
- 3 etap – identyfikacja istniejącej sytuacji poprzez zastosowanie metody jakościowej opartej na analizie *case study*. Przedstawiony w artykule przykład badawczy ul. św. Marcin wyróżnia się na tle innych badanych przykładów swoją specyfiką wynikającą z charakteru i rangi Poznania jako miasta metropolitalnego oraz ważności ul. św. Marcin nie tylko w ujęciu funkcjonalno-przestrzennym, ale historycznym i semantycznym.

Przykład studialny ul. św. Marcin w Poznaniu – poszukiwanie wspólnych celów i budowanie relacji między interesariuszami

Przedmiotem badań jest obszar oraz działania partycypacyjne zrealizowane w formie seminarium i warsztatów dla lokalnych społeczności ul. św. Marcin w Poznaniu³, które to stanowią podmiot tych aktywności. Celem było zdiagnozowanie

² Prowadzone przez autorki wieloletnie badania z zakresu problematyki rewitalizacyjnej pozwalają stwierdzić, że prezentowany przypadek stanowi element badań wielokrotnych. Autorki w swojej pracy zawodowej jako naukowcy oraz działaczki organizacji pozarządowych, współpracując z wieloma miastami, przeprowadziły podobne badania w zakresie działań partycypacyjnych – obejmujące zarówno ujęcie teoretyczne, jak i implementacyjne – dla ośrodków osadniczych różnej wielkości i rangi m.in. w ostatnich latach w gminie Tarnowo Podgórne (2015–2020), w miastach Konin, Żyrardów i Włocławek (2015–2020), w mieście Buku (2022), w mieście Starogard Gdański (2023), w mieście Łodzi (2007–2012, 2021–2024).

³ Uczestnikami seminarium i warsztatów byli reprezentanci różnych grup interesariuszy, w tym m.in.: mieszkańcy, przedsiębiorcy, harcerze, nauczyciele szkół zlokalizowanych na obszarze badań, przedstawiciele organizacji pozarządowych, uczelni wyższych, rady osiedla, instytucji kultury, Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, właściciele kamienic, najemcy lokali, przedstawiciele zespołu ds. rewitalizacji w Urzędzie Marszałkowskim, przedstawiciele Urzędu Miasta Poznania, pracownicy Narodowego Instytutu Dziedzictwa, służby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Osoby te zróżnicowane były pod względem wieku, płci, doświadczeń zawodowych oraz percepcji obszaru badań.

potrzeb, problemów oraz atutów i potencjałów kluczowej przestrzeni miejskiej oraz wskazanie dla niej kierunków przyszłych działań prorozwojowych.

Na skutek oddolnej inicjatywy NGO zorganizowano spotkania z różnymi użytkownikami ul. św. Marcin w Poznaniu. Pierwszy dzień w formie seminarium stanowił wstęp merytoryczny, informacyjny i edukacyjny do pracy z interesariuszami ul. św. Marcin. Zaprezentowane zostały przez ekspertów oraz lokalnych liderów tematy istotne z punktu widzenia rewitalizacji, tj. partycypacja społeczna, przestrzeń wspólna, dziedzictwo, rola lokalnego biznesu, operatorzy rewitalizacji. Przedstawiono projekty i inicjatywy zrealizowane na ul. św. Marcin w wyniku aktywności zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego. Przeprowadzona została także moderowana dyskusja z interesariuszami dotycząca dotychczasowych działań i nowych kierunków rozwoju ul. św. Marcin.

Zarówno wspomniana dyskusja, jak i przeprowadzone drugiego dnia warsztaty miały na celu wskazanie możliwych pól współpracy, a w dłuższej perspektywie czasowej, wypracowanie programu działań wpływających na trwałe zmiany i ożywienie przestrzenno-funkcjonalne ulicy. Istotnym jest bowiem zwiększenie zakresu współpracy, co jest niezbędne dla osiągnięcia efektu synergii i wzmocnienia rezultatu działań w postaci zysków wszystkich interesariuszy – według zasady *win-win*.

W celu zdiagnozowania aktualnego stanu analizowanej przestrzeni wykorzystano metodę obserwacyjną oraz elementy analizy marketingowej SWOT (*strenghts, weaknesses, opportunities, threats*), skoncentrowanej w dużej mierze na mocnych i słabych stronach oraz potencjałach możliwych do wykorzystania w przyszłej wizji obszaru badań. Ze względu na ograniczenia czasowe pominięto na tym etapie identyfikację zagrożeń. W programie rewitalizacji ul. św. Marcin powinny być one jednak uwzględnione wraz z identyfikacją potencjalnych ryzyk. Analiza SWOT sprawdza się jako narzędzie w analizie niewielkich przestrzeni. Porządkuje informacje na jej temat i otoczenia, w którym się znajduje (w tym przypadku od różnych interesariuszy). Pozwala na prowadzenie dyskusji w określonych ramach oraz formułowanie często powtarzających się problemów różnego typu. Wytypowanie potencjałów z kolei pozwala na wspólne myślenie o przyszłości analizowanego terenu i formułowanie pierwszych propozycji zmian.

Podczas warsztatów pracowano w grupach, w skład których weszli interesariusze losowo do nich przyporządkowani. Każda grupa typowała mocne i słabe strony ul. św. Marcin, a następnie przygotowywała kolaże, które przedstawiały potencjały i wizję rozwojową obszaru badań. Warsztaty zwieńczyła dyskusja i opracowanie wspólnej listy potrzeb, z uwzględnieniem konkretnych pomysłów projektów i przedsięwzięć możliwych do realizacji w analizowanej przestrzeni. Przedstawione aktywności i działania zapewniły możliwość przypisania się do nich zainteresowanych aktorów w wybranej przez nich roli: organizatora, współorganizatora czy wykonawcy. Metoda ta pozwala nie tylko na określenie działań priorytetowych (rozpoznanych dzięki największej liczbie zaangażowanych interesariuszy), ale także na bardzo skuteczne zarządzanie przyszłymi projektami uwzględniające podział na zadania i jednostki oraz organizacje i grupy odpowiedzialne za ich wykonanie.

Diagnoza mocnych i słabych stron obszaru badań

Uczestnicy spotkania zostali podzieleni na cztery grupy i poproszeni o spisanie mocnych stron ulicy św. Marcin (tab. 1). Członkowie grup spontanicznie zgłaszali swoje obserwacje i refleksje na temat tego, co stanowi o wyjątkowości tego miejsca.

Tabela 1. Mocne strony ul. św. Marcin

Grupa 1	Grupa 2
<ul style="list-style-type: none"> • Uspokojony ruch • Dobre oświetlenie • Dużo zieleni • Bezpieczeństwo • Duży potencjał • Historia miejsca – tożsamość • Wysoka różnorodność przestrzeni • Infrastruktura sprzyjająca organizacji wydarzeń • Aktywna społeczność lokalna • Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami • Różnorodność usług • Lokalizacja centralna • Pojawianie się zieleni w miejscach, w których jej nie było • Pojawienie się wydarzeń istotnych dla społeczności • Cykliczność wydarzeń na imieniny ulicy, dzień sąsiada, rytmy na Marcinie, kolędowanie • Mobilizacja społeczności lokalnej • Dostępność komunikacyjna • Potencjał turystyczny, ulica wpisana na mapie turystycznej Poznania • Usprawniona infrastruktura rowerowa • Różnorodni użytkownicy przestrzeni • Usługi o randze ponadlokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalizacja/komunikacja/dojazd/środek (do Poznania (się)) • Przestrzeń eventowa • Przystosowana dla osób z niepełnosprawnościami • Wzrost liczby lokali gastronomicznych • Uspokojony ruch • Zieleń uporządkowana • Komfort użytkowania • Zwiększenie bezpieczeństwa • Miejsce do siedzenia w przestrzeni • Zamek jako symbol ulicy • Szeroka oferta handlowa • Brama berlińska (nie jest zaznaczona) • Skala ulicy/szerokość i wysokość zabudowy • Aktywność NGO i mieszkańców (tab. 2) • Obecność studentów • Oferta hotelowa
Grupa 3	Grupa 4
<ul style="list-style-type: none"> • Centralne położenie (serce miasta) • Rozpoznawalna nazwa ulicy • Marka pt. imieniny ulicy • Dobra dostępność komunikacyjna (rowerowa, piesza, samochodowa) • Instytucje kultury • Różnorodność oferty gastronomicznej • Rozpoznawalna przestrzeń ulicy (zamek, Alfa, kościół św. Marcina) • Sąsiedztwo uczelni (generatory ruchu pieszych) • Hotele (baza noclegowa) • Inicjatywy oddolne 	<ul style="list-style-type: none"> • Dobra lokalizacja • Skala ulicy • Strefa pieszego • Rozpoznawalność • Historia • Różnorodność wydarzeń • Architektura, muzea, UAM, św. Marcin • Bliskość MTP • Gastronomia • Hotele • Silna lokalna społeczność • Podwórka jako potencjał • Dostępność • Transport publiczny • Bliskość usług

Źródło: opracowanie własne na podstawie wypowiedzi uczestników warsztatów.

Tabela 2. Ilustracja wybranych mocnych stron obszaru badań

Cecha	Dokumentacja fotograficzna
Charakterystyczne obiekty, zabudowa	
Pasaże handlowe w podwórkach	
Lokalne NGO: Stowarzyszenie Łączęgo Poznańska, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Biuro Okręgu Wielkopolskiego ZHR	
Dostępność komunikacyjna	
Uporządkowana zieleń	

Miejsca do siedzenia

Różnorodność oferty handlowo-usługowej (m.in. edukacja, gastronomia, hotelarstwo, pralnia, księgarnie)

Źródło: własne obserwacje w terenie (27–28.05.2024), E. Masierek.

Tabela 3. Słabe strony ul. św. Marcin

Grupa 1	Grupa 2
<ul style="list-style-type: none"> • Jakość monitoringu miejskiego • Zieleń w donicach • Problemy społeczne (bezdumni na ulicach) • Brak dostosowania przestrzeni do zmian klimatu • Jakość małej architektury • Przestrzeń parterów • Brak współpracy i koordynacji działań, skomplikowane procedury • ZDM! • Pustostany, np. Alfa i zasoby ZKZL 	<ul style="list-style-type: none"> • Istniejące pustostany • Brudne podcienia • Zbyt rzadko podlewana ziemia (zieleń w donicach) • Trudna przestrzeń do mieszkania • Niewystarczający standard utrzymania czystości • Niewystarczająca informacja historyczna • Zbyt mała promocja wydarzeń • Mała aktywność mieszkańców • Rosnący wynajem mieszkań prywatnych • Wysokie czynsze • Niewystarczająca oferta handlowa • Niewystarczające atrakcje dla młodzieży
Grupa 3	Grupa 4
<ul style="list-style-type: none"> • Dominacja funkcji komunikacyjnej, brak ikoniczności • Brak wyeksponowania waloru historycznego ulicy • Konflikty między ruchem samochodowym a ruchem pieszym • Droga donikąd • Monofunkcja – tylko oferta gastronomiczna, brak handlowej • Brak powiązań ofertowych, zanik pasaży • Brak ciągłości oferty • Wysokie czynsze • Wzmocnienie oferty kulturowej • Niska jakość budynków (pustostany) • Jakość estetyczna witryn • Brak oferty handlowej dla mieszkańców • Bezdumni • Betonowa posadzka 	<ul style="list-style-type: none"> • Problem ze śmieciami • Niewystarczająca promocja ulicy • Puste lokale • Niezagospodarowane podwórka • Niska jakość infrastruktury (mała architektura, nawierzchnie) • św. Marcin – wyspa ciepła • Poznaniacy unikają ul. św. Marcin • Trudności w połączeniu różnych potrzeb • Brak tablic informacji turystycznej • Zdewastowane elewacje • Brak koordynatora ulicy • Bezdumni • Za mało rogali! • Brak miejsc parkingowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wypowiedzi uczestników warsztatów.

Okazało się, że wskazania poszczególnych grup w znacznym zakresie się pokrywały. Za najważniejsze atuty ulicy uznano: dobrą lokalizację (z zaznaczeniem występowania tu geometrycznego środka Poznania) jako świetnego motywu do wykorzystania np. hasła promocyjnego „środek (do) Poznania (się)”, historię i rozpoznawalną

Tabela 4. Ilustracja wybranych słabych stron obszaru badań

Cecha	Dokumentacja fotograficzna
Pustostany	
Podcienia, bezdomni	
Brak dostosowania przestrzeni do zmian klimatu	
Konflikty pomiędzy ruchem samochodowym a pieszym	
Budynki wymagające remontu	

Źródło: obserwacje własne w terenie (27–28.05.2024), E. Masierek.

tożsamość miejsca (w tym charakterystyczne elementy architektury i urbanistyki w przestrzeni, tj. zamek, zabytkowe kamienice, pasáže handlowe w podwórkach) (tab. 2), aktywną lokalną społeczność oraz działające tutaj organizacje pozarządowe (tab. 2), dostępność komunikacyjną (transportem publicznym, rowerem, pieszo, samochodem) (tab. 2), uspokojony ruch, obecność uczelni i studentów, uporządkowaną zieleń, różnorodność występujących usług (w tym m.in.: hotele, gastronomia, instytucje kultury i edukacji, usługi ponadlokalne), przestrzeń dla imprez plenerowych, cykliczne wydarzenia kulturalne, miejsca do siedzenia, dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Warto podkreślić, że mocne strony przeważały nad słabymi, jednocześnie jednak zarysowała się bardzo wyraźna potrzeba zmian w sferze społeczno-ekonomicznej.

Kolejnym zadaniem uczestników warsztatów było wskazanie największych według nich deficytów dotyczących obszaru badań (tab. 3). Zgłoszono m.in. problemy związane z: pustostanami, brudnymi podcieniami, niewystarczającym standardem utrzymania czystości, przebywaniem osób bezdomnych w przestrzeniach opuszczonych i zaniedbanych, brakiem współpracy miasta i koordynacji działań realizowanych przez różne instytucje na ul. św. Marcin, brakiem dostosowania przestrzeni do zmian klimatu, niewystarczającą informacją o historii miejsca, zbyt małą promocją realizowanych tu wydarzeń, rosnącym wynajmem mieszkań prywatnych, wysokimi czynszami, niewystarczającą ofertą handlową, konfliktami pomiędzy ruchem samochodowym a pieszym, niskim stanem technicznym sporej liczby budynków przeznaczonych do remontu, słabą jakością estetyczną witryn.

Rezultaty – formułowanie wizji przyszłości

Jednym z zadań do wykonania przez interesariuszy podczas warsztatów było narysowanie wizji przyszłości ul. św. Marcin, wykorzystującej w rozwoju największe potencjały obszaru. W tym celu grupy zostały poproszone o stworzenie plakatu – kolażu wykonanego z wycinków kolorowych magazynów. Praca ta uruchomiła kreatywność uczestników oraz stworzyła warunki do bardziej swobodnej rozmowy. Ważne w technice kolażu z punktu widzenia celów warsztatów było zestawianie/komponowanie ze sobą różnych elementów, jednak z wyraźnym założeniem uzyskania w efekcie jednej, spójnej całości.

Pierwsza grupa przedstawiła wizję ulicy jako miejsca skupiającego artystów. Zwrócono uwagę na potrzebę wykorzystania pustostanów, poprawy jakości witryn sklepowych, ożywienia podupadłych pasażów handlowych. Postulowano o większe wsparcie ze strony władz miasta w zakresie realizacji powyższych działań.

Druga grupa wskazywała również na znaczącą rolę kultury i sztuki w procesie ożywiania ulicy. Podkreślano rolę lokalnych tradycji i historii miejsca. Sugerowano możliwość przywrócenia funkcji handlowej ze szczególnym naciskiem na branżę odzieżową, co miałyby skutkować stworzeniem poznańskiej dzielnicy mody (ryc. 1). Akcentowano potrzebę zwiększenia ilości zieleni oraz wzmocnienia wzajemnej współpracy między organizacjami pozarządowymi, lokalnymi społecznościami a miastem Poznaniem, jak również wykorzystania potencjału

Ryc. 1. Plakat grupy 2 – kolaż przedstawiający wizję przyszłości ul. św. Marcin w Poznaniu
Źródło: warsztaty z interesariuszami ul. św. Marcin (Poznań, 28.05.2024).

lokalnych podwojek i pasaży jako przestrzeni mogących uzupełniać aktywności głównej przestrzeni publicznej, jaką jest ul. św. Marcin.

Grupa trzecia podkreślała konieczność budowania zintegrowanej lokalnej społeczności, która może mieć dużo większe oddziaływanie i skuteczność w dialogu z miastem poprzez fakt jedomyślnego formułowania postulatów w sposób rzeczowy i prezentujący wspólną wizję rozwojową (ryc. 2). Ul. św. Marcin w zamierzeniu rozwojowym tej grupy to ulica wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, promująca idee zrównoważonego rozwoju i synergii rozwoju miejskiego z ochroną wartości przyrodniczych.

Czwarta grupa upatrywała szansę na ożywienie ulicy w rozwoju działalności kulturowo-edukacyjnej, ale też w urozmaiceniu oferty usługowej i handlowej, ze zwróceniem uwagi na konieczność zdefiniowania, jak zapewnić ikoniczność ofertową ulicy w powiązaniu z działaniami promocyjno-kulturalnymi i rozwojem ekonomicznym. Hasłem przewodnim wizji rozwojowej zaproponowanej przez tę grupę było stwierdzenie BUDZI-MY ŚW. MARCIN! Ważnym elementem aktywizacji społeczno-przestrzennej ulicy powinna być cykliczność wydarzeń wpisanych tematycznie w spójną i satysfakcjonującą różne grupy użytkowników ofertę.

Przedstawiane kolejno przez wybraną z grupy osobę kolaże stanowiły ciekawy punkt wyjścia do dalszej, wspólnej dyskusji dotyczącej przyszłości analizowanego obszaru oraz zidentyfikowania konkretnych pomysłów i ujęcie ich w formie

Ryc. 2. Plakat grupy 3 – kolaż przedstawiający wizję przyszłości ul. św. Marcin w Poznaniu
Źródło: warsztaty z interesariuszami ul. św. Marcin (Poznań, 28.05.2024).

bardziej szczegółowo zdefiniowanych, niezbędnych do wdrożenia instrumentów, projektów i działań.

Prognoza – potrzeby i idee do wdrożenia

Podczas dwudniowego spotkania różnych grup interesariuszy ul. św. Marcin szczególnie mocno wybrzmiała konieczność koordynacji wszelkich działań, zarówno w sferze infrastrukturalnej, jak i społecznej, oraz potrzeba stworzenia wspólnego, spójnego programu rozwoju i promocji ulicy przy udziale lokalnej społeczności, a także jednolitego „brandingu miejsca”. Zwrócono uwagę na niewykorzystany potencjał lokalu przy ul. św. Marcin 57, w którym mieści się Pracownia Ekonomii Społecznej „Ładne Rzeczy”. Została ona powołana jako efekt projektu Wielkopolskie Centrum Ekonomii Solidarnej⁴ w czterech zakresach tematycznych obejmujących:

1. Reintegrację osób wykluczonych,
2. Animację w środowiskach lokalnych i promowanie ekonomii społecznej,
3. Tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych

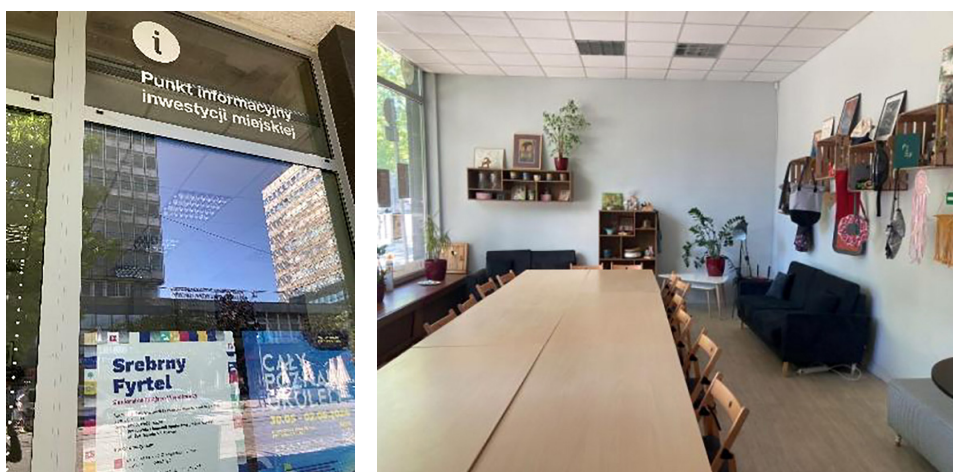
⁴ Prowadzonego w ramach działania 6.11 Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Wielkopolski (2021–2027) oraz współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego.

4. Wspieranie istniejących przedsiębiorstw społecznych.

Realizatorami projektu były miasto Poznań oraz Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka. Obecnie jest to miejsce prowadzone przez pracowników Urzędu Miasta Poznania, które ma wspierać podmioty ekonomii społecznej (PES) poprzez m.in.:

- organizowanie warsztatów, spotkań i seminariów dla lokalnej społeczności, podczas których mają okazję zapoznać się z działalnością PES,
- udostępnianie przestrzeni na potrzeby działań PES (np. kiermasze i sprzedaż towarów),
- prezentowanie w pracowni rękodzieła wykonywanego przez PES,
- organizowanie warsztatów dla młodzieży szkolnej,
- organizowanie spotkań networkingowych pomiędzy przedstawicielami prywatnych firm i PES.

Lokal Pracowni Ekonomii Społecznej (ryc. 3, 4) w założeniu jest przestrzenią, którą PES mogą nieodpłatnie wynajmować oraz organizować w niej różnorodne wydarzenia⁵, dzięki czemu może być ona także wykorzystana do działań integracyjnych, aktywizujących lokalną społeczność na rzecz rozwoju ul. św. Marcin.

Ryc. 3–4. Witryna Pracowni Ekonomii Społecznej „Ładne Rzeczy”, ul. św. Marcin 57

Źródło: E. Masierek (28.05.2024).

Dyskusja i zaangażowanie uczestników warsztatów pozwoliło na stworzenie listy potrzeb oraz pomysłów do ewentualnej realizacji w ramach zintegrowanego programu rewitalizacji obszaru badań (tab. 5).

Większość przedstawionych idei to gotowe pomysły na projekty, które mogą być wdrażane przez różne grupy interesariuszy. Należy jednak podkreślić, że wskazane potrzeby będą możliwe do realizacji dopiero wtedy, gdy do każdego z zakresów uda się przyporządkować głównego operatora, wykonawcę, właściciela czy organizatora. Jako partnerów działań rewitalizacyjnych uczestnicy

⁵ <https://www.poznan.pl/mim/wortals/ladnerzeczy/-,p,74836,74838.html> (dostęp: 24.07.2024).

Tabela 5. Lista potrzeb i pomysłów do wdrożenia na ul. św. Marcin

BUDZI-MY ŚW. MARCIN przez świetlny mapping, spójną w wymiarze estetycznym iluminację, która będzie charakterystyczną, rozpoznawalną cechą wizerunku ulicy i będzie służyła promocji miejsca
Św. Marcin ma być modny i obudzony, promowany przez spójność wizualną i wysoką jakość estetyczną przestrzeni, np. w postaci najpiękniejszych w całym Poznaniu witryn sklepowych (coroczne konkursy, ale i konkursy tematyczne; święta, dzień Niepodległości itp.) czy oferty cukierniczej związanej z rogalami lub winem
Kreacja wyjątkowych witryn jako instaspotów promujących ulicę
Promowanie działań wspólnie realizowanych w ramach Koalicji dla św. Marcina poprzez łączenie różnych odbiorców i odpowiadając na ich zróżnicowane potrzeby
Stworzenie gry miejskiej lub artefaktów sztuki w przestrzeni ulicy związanych z postacią św. Marcina promujących ulicę
Stworzenie przemyślanej i spójnej oferty handlowej – wyspecjalizowanej i niepowtarzalnej np. związanej z rękodziełem, modą, rzemiosłem
Promując hasło: CZEKAJĄC NA WIOSNĘ NA ŚW. MARCINIE – LUDZI/ZIELEŃ/KULTURA, należy szukać sposobu na wzmocnienie tożsamości miejsca, podkreślenie jej unikatowości i zapewnienie różnorodnej, ale charakterystycznej dla ulicy oferty handlowo-usługowej, która będzie przyciągać nowych odbiorców z jednoczesnym wydobyciem walorów miejsca, w tym nowych przestrzeni odpoczynku z dużą ilością zieleni
Hasło TWÓJ STYL BYWANIA NA ULICY ŚW. MARCIN ma nieść ze sobą pozytywne emocje, ma służyć integracji różnych użytkowników
Należy dbać o zachowanie tradycji miejsca, zapewniając jej współczesną interpretację
Prowadzenie działań służących zwiększaniu wzajemnego zaufania – między różnymi użytkownikami tej przestrzeni oraz między miastem a lokalnymi społecznościami
Stworzenie harmonogramu cyklicznych aktywności, które wzmacniają współpracę i pomagają określić wspólne cele i dążenia lokalnych społeczności i miasta
Ul. św. Marcin ma być przyjazną i atrakcyjną przestrzenią publiczną, żywotną i „trendy”, jednocześnie ekskluzywną i inkluzywną, kameralną i publiczną, miejscem wytchnienia i miejscem aktywności, przeznaczoną dla mieszkańców, a także turystów
W wymiarze ekonomicznym należy stworzyć strategię rozwiązania problemów pustostanów i wyludniania się ulicy oraz problemu bezdomności i patologii społecznych wpływających negatywnie na wizerunek i czystość ulicy
Potrzeba docierania do różnych użytkowników w różnych miejscach – budowania sieci miejsc w ramach świętomarcinińskiej akupunktury urbanistycznej
Potrzeba zorganizowania lub zaadaptowania lokalu w parterze ulicy na miejsce spotkań dla mieszkańców, a także zapewnienie możliwości stałego kontaktu/konsultacji z radnymi miejskimi
Edukacja młodych pokoleń; realizacja lekcji na temat historii miasta, realizacja projektu „Wspólna nie znaczy niczyja”
Rozwój projektów społeczno-gospodarczych, ukierunkowanych na rejon ul. św. Marcin realizowanych przez organizacje pozarządowe
Promocja ul. św. Marcin na zewnątrz (np. spoty reklamowe dotyczące miasta i lokalnych wydarzeń) i wewnątrz (dotarcie z informacjami do mieszkańców miasta)

Źródło: warsztaty z interesariuszami ul. św. Marcin (Poznań, 28.05.2024).

warsztatów wskazywali przede wszystkim różne jednostki Urzędu Miasta Poznania, a także mieszkańców i radnych (w szczególności Śródmieścia), organizacje pozarządowe, właściciele nieruchomości, najemców i lokalne media.

Efekty warsztatów w formie raportu zamieszczone zostały na stronie Towarzystwa Wiedzy Powszechniej (inicjatora i głównego organizatora spotkań),

przekazane do Urzędu Miasta Poznania i Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz interesariuszom. Mają one posłużyć jako punkt wyjścia do dalszej, wspólnej dyskusji na temat kierunków rozwoju ul. św. Marcin oraz w konsekwencji przyjęcie przez miasto jednej, wspólnej strategii dla tego miejsca, angażującej różnych partnerów i podmioty związane z obszarem badań.

Wnioski i rekomendacje

Na pewno należy podkreślić w analizowanym przykładzie nietypowy, wysoki poziom oddolnego zaangażowania różnych grup interesariuszy. Uczestnicy spotkań, mimo że często reprezentowali rozbieżne, wydawałoby się, stanowiska, w praktyce podobnie diagnozowali słabe i mocne strony ul. św. Marcin oraz zauważały te same potencjały. Pracujące podczas warsztatów grupy zgodnie podkreślały wartość historyczną i sentymentalną miejsca, jego dobrą lokalizację i dostępność oraz sporą liczbę aktywności realizowanych tu już przez różnych aktorów. Wizualizowały one przyszłość obszaru badań jako miejsca kreatywnego, integrującego aktywności lokalnej społeczności, w którym rozwija się działalność kulturalno-edukacyjna oraz ikoniczność ofertowa usług.

Podczas seminarium i warsztatów wybrzmiał problem, który dotyczy wielu polskich gmin, a mianowicie brak właściwej koordynacji procesu rewitalizacji. Urzędy są w dużej mierze skoncentrowane na realizacji własnych projektów, często powiązanych z finansowaniem unijnym, nierzadko w niewielkim stopniu zajmują się inicjowaniem lub podtrzymywaniem stałej współpracy oraz realizowaniem wspólnych projektów z sektorem prywatnym czy też aktorami prowadzącymi szeroko rozumiane działania społeczne na obszarach rewitalizacji (np. szkoły, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, miejskie ośrodki pomocy społecznej)⁶. Dążąc do synchronizacji podejmowanych działań rewitalizacyjnych i wzmocnienia kontaktu jednostek samorządu lokalnego z różnymi partnerami, w szczególności z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami gospodarczymi, zaproponowano powołanie koordynatora lub menedżera dla ul. św. Marcin. Jego pierwszym zadaniem mogłoby być doprecyzowanie granic i stworzenie programu rewitalizacji dla ul. św. Marcin w ramach obowiązującego „Gminnego programu rewitalizacji dla Śródmieścia Poznania”, jak również zidentyfikowanie partnerów publicznych i prywatnych, którzy mogliby wesprzeć realizację zdiagnozowanych celów i zamierzeń. Siedzibą menedżera ul. św. Marcin i miejscem spotkań dla podejmowanych aktywności mógłby stać się istniejący już, a należący do miasta, lokal przy ul. św. Marcin 57, w którym prowadzone są różne działania w ramach Pracowni Ekonomii Społecznej „Ładne Rzeczy” (ryc. 3, 4).

⁶ W odniesieniu do powyższego, eksperci ze Stowarzyszenia Forum Rewitalizacji podczas dyskusji w ramach seminarium i warsztatów zwracali uwagę na potrzebę stosowania modelowych rozwiązań, które przyniosły satysfakcjonujące efekty we Francji i w Niemczech, gdzie wprowadzono skuteczne rozwiązanie wspomagające działania rewitalizacyjne przez powołanie tzw. zewnętrznych operatorów rewitalizacji (Jadach-Sepioło 2009, Skalski 2009).

Kolejny podkreślany w dyskusjach aspekt dotyczył potrzeby wypracowania jednolitego programu działań edukacyjnych, aktywizujących i integrujących lokalną społeczność z zapewnieniem ich wspólnej promocji. Ważne w tym względzie jest także organizowanie cyklicznych imprez kulturalnych identyfikujących i wzmacniających tożsamość miejsca, przeznaczonych dla różnych grup odbiorców, służące kreowaniu wizerunkowej ikoniczności ulicy. Istotne jest też budowanie poczucia przynależności do miejsca oraz gromadzenie wiedzy na temat historii ul. św. Marcin (np. przekazywanej ustnie przez mieszkańców) w łatwo dostępnej dla wszystkich formie. Niezbędne jest również poszukiwanie sponsorów, organizowanie konkursów, wyszukiwanie możliwych do pozyskiwania środków w formie grantów czy projektów, które mogą stać się przyczynkiem dla integracji lokalnej społeczności i inicjowania wspólnie planowanych działań o charakterze oddolnym. Przykład ul. św. Marcin w Poznaniu pokazuje, jak istotne w pobudzaniu partycypacji społecznej jest poszukiwanie wspólnych celów i budowanie relacji i platformy współpracy pomiędzy różnymi interesariuszami, czasami mającymi odmienne zdanie.

Reasumując, należy stwierdzić, że niezmiernie ważne jest, aby każdego interesariusza traktować jako potencjalnego partnera, który z biernego obserwatora może stać się aktywnym uczestnikiem lub inicjatorem zmian, realizującym konkretne przedsięwzięcia, rozumiejącym wagę odpowiedzialności za to, co wspólne, i mającym do odegrania określoną rolę w tej „grze o przestrzeń”. To ważna obserwacja, gdyż wygraną jest satysfakcja nas wszystkich – mieszkańców i użytkowników przestrzeni miejskich – z doskonale funkcjonującego i cechującego się wysoką jakością estetyczną i ofertową śródmieścia.

Konflikt interesów / wkład autorów

Autorzy oświadczają, że nie mają konfliktu interesów. Podział pracy przy artykule wyglądał następująco:

- konceptualizacja: EM, DP
- metodologia: EM, DP
- organizacja badań: EM, DP
- analiza formalna: EM, DP
- pisanie – przygotowanie oryginalnej wersji roboczej: EM, DP

Literatura / References

- Arnstein S. 2011. *Drabina partycypacji*. Partycypacja przewodnik krytyki politycznej. Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Benhama C.F., Husseyb K.E. 2018. *Mainstreaming deliberative principles in Environmental Impact Assessment: current practice and future prospects in the Great Barrier Reef, Australia*. *Environmental Science and Policy*, 89: 176–183.
- Bobbio L. 2019. *Designing effective public participation*. *Policy and Society*, 38, 1: 41–57.
- Cullen G. 1961. *The Concise Townscape*. Van Nostrand Reinhold, London.

- Gabriel O.W. 2003. How to Improve Quality of Local Democracy. [W]: E. Jurczyńska-McCluskey, M.S. Szczepański (red.), *Demokracja lokalna i partycypacja obywatelska. Zachodnioeuropejskie i amerykańskie doświadczenia. Polskie obawy i perspektywy*. Wyższa Szkoła Zarządzania i Nauk Społecznych, Tychy–Bielsko Biala.
- Huston S., Darchen S. 2014. Urban regeneration: An Australian case study insights for cities under growth pressure. *International Journal of Housing Markets and Analysis*, 7(2): 266–282.
- Imrie R., Racot M. 1998. How New is the Local Governance Lessons from the United Kingdom. *Transactions of the Institute of British Geographers*. New Series, 24, 1.
- Jacobs J. 1961. *The Death and Life of Great American Cities*. Random House, New York.
- Jadach-Sepiolo A. 2009. Zarządzanie rewitalizacją – podstawy prawne i organizacja. [W:] M. Bryx, A. Jadach-Sepiolo (red.), *Rewitalizacja miast w Niemczech*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków, s. 55–59.
- Karta Przestrzeni Publicznej. 2009. Poznań.
- Lynch K. 1960. *The Image of the City*. MIT Press, Cambridge Massachusetts, London, England.
- Kaźmierczak B., Pazder D. 2012. Rewitalizacja poznańskiej Śródky – aspekt przestrzenny. *Czasopismo Techniczne Politechniki Krakowskiej*, 3-A, 2: 55–62.
- Kurczewski J. 2007. Lokalne wzory kultury politycznej. Podsumowanie. [W:] J. Kurczewski (red.), *Lokalne wzory kultury politycznej*. Wydawnictwo Trio, Warszawa.
- Lewenstein B. 2004. Wybrana bibliografia trzeciego sektora. [W:] P. Gliński, B. Lewenstein, A. Siciński (red.), *Samoorganizacja społeczeństwa polskiego: III sektor i wspólnoty lokalne w jednoczącej się Europie*. IFIS PAN, Warszawa.
- Lewenstein B., Schindler J., Skrzypca R. 2010. *Partycypacja społeczna i aktywizacja w rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Lynch K. 1960. *The Image of the City*. MIT Press, Cambridge Massachusetts, London, England.
- Masierek E. 2020. Programowanie działań rewitalizacyjnych – przykład Konina. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 52: 101–121.
- Masierek E. 2021. Urban regeneration programming in Poland in the years 2014–2020. *European Spatial Research and Policy*, 28(1): 223–245.
- Masierek E., Szajerska A. 2020. Kreowanie przestrzeni sąsiedzkich w obszarach rewitalizacji na przykładzie Włocławka. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 49: 133–156.
- Miśkowiec M., Masierek E. 2023. Factors and levels of community participation using the example of small-scale regeneration interventions in selected neighbourhood spaces in Polish cities. *Urban Research & Practice*, 16(5): 797–821.
- Niezabitowska E.D. 2017. Architektura – podejście naukowe. *Builder*, 21,1: 30–31.
- Niezabitowska E. 2014. *Metody i techniki badawcze w architekturze. Zastosowanie w procesach projektowania*. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Pazder D. 2018. *Obszary kreatywności – creative syntax jako czynnik ożywiania śródmieść*. Monografia. Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań.
- Pazder D. 2008. *Rewitalizacja śródmiejskich przestrzeni kulturowych jako czynnik atrakcyjności miasta. Badania średniej wielkości miast Wielkopolski*. Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań.
- Putnam R.D., Feldstein L.M., Cohen D. 2004. *Better Together. Restoring the American Community*. Simon & Schuster, New York.
- Przywojska J. 2019. Współzarządzanie i partycypacja społeczna w rewitalizacji. *Rocznik Lubuski*, 45, 2: 21–35.
- Quick K.S., Bryson J.M. 2022. Public participation. *Handbook on theories of governance*. Edward Elgar Publishing, s. 158–168.
- Saab F., Couto Lira R.W., de Souza Bermejo P.H., Alves Borges G.H. 2019. Public Management and Technology: How Can e-Government Strategies Contribute to Greater Efficiency in Public Expenditures? *Advances in Intelligent Systems and Computing*, 797: 457–470
- Simonds O. 1961. *Landscape architecture: the shaping of man's natural environment*. McGraw-Hill, New York.
- Skalski K. 2009. *Rewitalizacja we Francji – zarządzanie przekształceniami obszarów kryzysowych w miastach*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków.
- Smith G. 2005. *Beyond the Ballot: 57 Democratic Innovations from Around the World. A report for the Power Inquiry*. London.

- Urbańska M.A. 2020. Architektura – sztuka przestrzeni publicznych w Polsce wczoraj i dziś. Państwo i Społeczeństwo, 20(3): 87–100.
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U.2024.278).
- Woolrych R., Sixsmith J. 2013. Placing well-being and participation within processes of urban regeneration. International Journal of Public Sector Management, 26(3): 216–231.
- Wójcicki M. 2018. Pojęcie, istota i formy partycypacji społecznej w procesie planowania przestrzennego. Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, 24: 169–184.
- Wróbel P.J. 2018. Przestrzenie publiczne – zbudowane ramy dialogu społecznego. Państwo i Społeczeństwo, 18, 2: 23–36.

Strony internetowe

http://www.tup.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=292%3Akarta-przestrzeni-publicznej&catid=222%3Aiii-w-poznaniu-2009&Itemid=401&lang=pl (dostęp: wrzesień 2024).

<https://twp-poznan.pl/aktualnosci/raport-rewitalizacja-ulicy-sw-marcin/> (dostęp: wrzesień 2024).

<https://www.poznan.pl/mim/wortals/ladnierzeczy/-,p,74836,74838.html> (dostęp: wrzesień 2024).

Participation in revitalisation – the example of St. Marcin Street in Poznań

Abstract: The article addresses the issue of social participation in revitalisation activities. The authors present a study example of ul. św. Marcin in Poznań, which is a public space of extraordinary importance and characterized by high activity of the local community. The aim of the article is to emphasize the role of real participation as a basis for socio-spatial integration and building lasting partnerships for the renewal and activation of urban space. The publication addresses the issue of effective work with stakeholders of key urban spaces, creating platforms for the exchange of good practices and knowledge, as well as building lasting foundations for future changes with the active participation of local communities. The authors want to emphasize the need to build partnerships that serve to define a common and coherent vision of revitalisation, developed in cooperation between local government authorities and local communities. The topics presented in the article were presented in a research and implementation approach. The research methods used served to identify model solutions and diagnose the existing functional and spatial situation of the studied example. Based on the assessment, it was possible to formulate recommendations for future activities aimed at developing an optimal solution. The presented results may constitute an interesting thread in scientific discussions on social participation, as well as an inspiration for local governments to conduct intensified activities for the broadly understood partnership in revitalisation.

Key words: revitalisation, social participation, partnership of św. Marcin Street in Poznań